

Список використаних джерел

1. Ерохин В.Г. Индикативное планирование в системах управления социально-экономическими процессами. Сборник трудов по науке и технике. 2001. Материалы сайта <http://www.technobusiness.chat.ru/index7.html>.
2. Янч Э. Прогнозирование научно-технического прогресса / Э. Янч. – М.: Прогресс, 1974. – 586 с.
3. Рабочая книга по прогнозированию / редкол.: И.В. Бестужев-Лада (отв. ред.). – М.: Мысль, 1982. – 430 с.
4. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України / Закон України від 23.03. 2000 № 1602-III.
5. Оскольський В. Про економічну політику сталого розвитку в Україні / В. Оскольський // Економіка України. – 2010. – № 6. – С.4-13.
6. Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технічного розвитку на 2004-2006 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1086.
7. Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2007 року № 1118.
8. Прогнозирование и планирование экономики: [Учебное пособие] / В.И. Борисевич, Г.А. Кандаурова, Н.Н. Кандауров. и др.: Под общ. ред. В.И. Борисевича, Г.А. Кандауровой. – Минск: ООО «Интерпрессервис» УП «Экоперспектива». – 2001. – 380 с.

***Аннотация.** Дана классификация современных методов обеспечения политики регионального развития, их оценка при определении приоритетных путей развития государства и его регионов. Показано, что основными методами такой политики является прогнозирование, планирование и программирование.*

***Ключевые слова:** политика регионального развития, метод, прогнозирование, планирование, программирование.*

***Annotation.** Classification of modern methods of providing of public regional policy, their estimation, is given at determination of priority ways of development of the state and his regions. It is rotined that the basic methods of public regional policy is prognostication, planning and programming.*

***Keywords:** regional development policy, method, prognostication, planning, programming.*

УДК330.101(175.8)

Ж.А. Шевчук, кандидат історичних наук, доцент ПДАТУ

ПРИЧИНИ КРИЗИ НЕОЛІБЕРАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті приділена увага сучасним позиціям неолібералізму та деяким основним причинам, що підтверджують кризу неоліберальної системи господарювання.

***Ключові слова:** неолібералізм, державне втручання, «іпотечна» криза, фінансова криза.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвинені країни намагаються нав'язати менш розвиненим країнам (у тому числі й Україні) певні правила гри, зручні, в першу чергу, для їх власних економічних інтересів. Та, наразі, для держав з транзитивним типом економіки необхідно визначити чіткі та дієві механізми державного регулювання і контролю в економічній сфері.

Одним із важливих механізмів регулювання впливу на прийняття рішень в сфері державного регулювання економіки є неолібералізм. Його мета – обґрунтування цінностей і пріоритетів ринкової економіки та супротив будь-яким елементам плановості, притаманним соціалістичним країнам.

У такому контексті проблема осмислення неолібералізму та його наслідків для країн з перехідною економікою є досить актуальною, оскільки пов'язана з важливим для будь-якої держави процесом вироблення та впровадження економічної політики, особливо враховуючи світові економічні кризи, в якій опиняються не тільки слабкі, але й розвинені країни світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Деякі з проблем розвитку неолібералізму, його зв'язку з монетаризмом, економічною політикою держави та глобальними процесами в світовій економіці досліджувалися І. Валлерстайном, Р. Гасановим, Д. Гелбрейтом, Я. Жаліло, В. Коломойцевим, В. Найдьоновим, Т. Палмером, М. Портером, Дж. Робінсоном, А. Сменковським та іншими вітчизняними і зарубіжними науковцями. Проте залишається важливим аналіз причин, що підтверджують кризу і неоліберальної системи господарювання. Висвітлення даної проблеми представлено у працях сучасних вчених-економістів М. П. Денисенко, Д. В. Вітер, Г. Колодко, В. Гейця та ін.

Мета статті: проаналізувати причини кризи неоліберальної системи господарювання в аспекті глобалізаційних тенденцій розвитку світової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неолібералізм – міжнародне явище. По суті під назвою неолібералів виступає не одна, а декілька шкіл. До неолібералізму належать фрайбурзька (В. Еукен, В. Репке, О. Рюстов, Л. Ергард та ін.), чиказька чи монетарна (Л. Мізес, М. Фрідман, А. Шварц та ін.), лондонська (Ф. Гайек, Л. Робіне та ін.) школи. Видатні представники неоліберальних ідей у Франції – економісти Ж. Рюеф, М. Алле та ін.

Представники неоліберального руху ще на початку 30-х років намагались напрацювати єдину науково-практичну платформу. Сутність загальних принципів неоліберального руху зводилась до визнання того, що ринковий механізм не забезпечує автоматичного саморегулювання та рівноваги і потребує у зв'язку з цим певного державного втручання і проголошення необхідності державної підтримки (сприяння) у поверненні правил вільної конкуренції і забезпеченні їх виконання усіма господарюючими суб'єктами. Умови пріоритету приватної власності, свободи угоди і вільних ринків можуть бути переглянуті лише в екстремальних випадках (війна, стихійне лихо, катастрофа тощо). Держава, передусім, повинна визначити правила, в межах яких формується економічна активність, і гарантувати їх виконання.

Також зазначалось, що держава повинна здійснювати тільки ті заходи, які забезпечили б підтримку вільної конкуренції. Водночас було критиковано монополії, були обіцянки усунути монополії за допомогою заходів економічної політики. Необхідність втручання держави допускається у тому випадку, коли еластичність попиту і пропозиції з будь-яких причин різко зменшується і внаслідок цього швидке повернення до рівноваги на основі руху цін стає неможливим [4].

Літо 2007 року – початок першої глобальної Великої депресії. “Те, що ми бачимо зараз, – найглибша системна криза, притому перша криза епохи глобалізації з невідомою на сьогодні тривалістю й неясними наслідками. Напевно, світова економіка вступила в період завершення великого циклу свого розвитку. Криза, що посилюється, – зовсім не криза перевиробництва. Це криза ефективності неоліберальної системи, що складалася після попередньої системної кризи 1968-1973 років. Щоб вийти на наступний виток розвитку, в світовому господарстві повинно багато що змінитися. Колишня система експлуатації світової периферії вичерпала свої можливості” [1].

Які ж причини кризи сучасної неоліберальної системи господарювання? Дана криза – результат збігу багатьох політичних, соціальних, економічних та технологічних обставин. Взаємне накладення їх залежало від типової для неолібералізму комбінації цінностей, інститутів і політики.

Цінності, що вкоренилися, оспівують індивідуалізм та вихваляють пожадливість, нехтують соціальними аспектами господарської діяльності і не розглядають людину як центр процесу відтворення. Можливо тому лозунг “Торгувати варто всім, що тільки може приносити зиск, у тому числі й очікуваннями” є пріоритетним сьогодні.

Перша причина – відсутність чітких методів і механізмів у державному управлінні економікою.

В інституційному аспекті неолібералізм зробив державне регулювання економіки публічним ворогом номер один. Спритно маніпулюючи громадською думкою через ЗМІ, ліберали нав'язують

концепцію “малої” (слабкої) держави і мінімалізації її втручання в спонтанні ринкові процеси, “... хоча саме держава є, поряд з ринком, суперінститутом сучасного господарства. Лише розумна синергія потуги “невидимої руки ринку” з “видимою головою держави” дає шанс на довгостроковий економічний успіх, особливо в “країнах з ринком, що формується”, зокрема в економіках постсоціалістичної трансформації” [7].

Друга причина – горезвісна «іпотечна» криза привернула увагу до іншого явища економічної реальності – «бульбашок», котрі виникають в періоди низької інфляції та стабільно низьких ставок за довгостроковими кредитами. Тобто, “... один з недоліків стабільної економіки в тому, що вона часто генерує «бульбашки». Причому негативні наслідки завжди були значно менше позитивних” [1].

Концепція «циклів бульбашок» ще отримує всебічне осмислення. Та вже зараз зрозуміло, що перша «бульбашка» – це «бульбашка» технологічних акцій, котра лопнула 2001 року, що було зафіксовано рекордним падінням індексу Nasdaq у відсотковому виразі. Друга – це «бульбашка» ринку іпотечного кредитування, котра «лопнула» 2007 року. Не випадково The Economist навів в рамках аналізу іпотечної кризи наступний жарт, висловлений кимсь з аналітиків Citigroup: «Коли лопається одна мильна бульбашка, це дає підстави для появи іншої». Так би мовити, розвиток світового господарства відбувається циклічно [1].

Ще М. Кондратьєв зробив висновок про високу вірогідність наявності великих циклів економічної кон’юнктури. Важливим є те, що кризи, пов’язані зі зміною технологій, супроводжують всю історію людства й можуть розглядатися як загальноцивілізаційна закономірність. Прийнято вважати, що на підставі своїх спостережень і зробивши такий довгостроковий прогноз до 2010 року, він передбачив, зокрема, Велику депресію 30-х років. Яким буде вихід з ситуації, що склалася? Чи створять цикли «бульбашок», котрі прийшли на зміну діловим циклам, умови для безконфліктного вирішення протиріч? Виявляється, що явище, яке ми спостерігаємо з літа 2007 року, – це початок першої планетарної Великої депресії. Світ після неї буде іншим.

Третя причина – глобальна фінансова криза. Сучасна фінансова криза, причиною якої була легковажність та безконтрольність надання кредитів американськими фінансовими інститутами в галузі нерухомості, довела до великих втрат і банкрутства банків спочатку в США, а потім в Європі та Азії.

Попри всі намагання подолати кризу, ситуація майже не змінилася. Величезні багатства, майно знищено. На біржах панує нестабільність.

Вирішальним критерієм для покращення ситуації буде повернення довіри до банково-фінансового сектору. Без цього неможливо поновити нормальне функціонування трансакцій між державними, фінансово-кредитними інститутами та приватними інвесторами. Надійним засобом ліквідації критичного стану є державні так звані «допоміжні пакети». Це фінансова допомога урядів для забезпечення існування та безперебійної діяльності банків за допомогою субвенцій. Ці фінансові інститути мали б можливість надавати кредити підприємствам і таким чином загальмувати безробіття, що зростає [8].

Як бачимо, безмежна свобода, яку пропагує неолібералізм, не тільки не гарантує стабільності в фінансово-економічному секторі, але має руйнівну дію. Цю систему використовують антисоціальні елементи для заспокоєння жадібності і максималізації своїх доходів. Свобода – так, але обмежена законами, які унеможливають дії одиниць на шкоду загалу [2].

Четверта причина – впровадження в дію інвестиційно-інноваційної моделі розвитку та низький рівень інвестиційної діяльності

Інвестиції є невід’ємною частиною будь-якої економічної системи. Аналіз інвестицій на макрорівні важливий для прийняття економічних рішень урядом, а на мікрорівнях – окремим підприємством. Подібний аналіз здійснюється за допомогою макромоделей діяльності економічних суб’єктів. До основних економічних теорій й моделей, у котрих інвестиції відіграють одну з вирішальних ролей, відносять теорію Кейнса, монетарну теорію Фрідмана, модель Фішера, модель Харрода-Домара, модель Кобба-Дугласа, теорію очікувань (модель адаптивних очікувань і модель раціональних очікувань), моделі циклів ділової активності. То чому б не використати це повною мірою і грамотно?

Недостатня кількість інвестицій змушує підприємства шукати різні легальні, а іноді й тіньові джерела фінансування. Так, наприклад, несприятливі умови для інвестування в Україні спричиняють низькі економічні індекси та рейтинги інвестиційної привабливості, визначеними відомими міжнародними організаціями.

Держава мусить мати законні компетенції виключати з економічно-фінансових процесів деструктивні елементи. Така система – сутність соціального ринкового ладу, який ґрунтується на теорії ордолібералізму, упорядкованого і регульованого державною економічною політикою, і який в другій половині минулого століття був гарантом добробуту громадян Німеччини [3].

Висновки. Неолібералізм як одна з панівних ідеологічних систем ХХ століття є своєрідним типом політичної свідомості, що органічно поєднує у собі риси класичного лібералізму та нові, модерністські концепції і погляди. Саме відкритість неоліберального світогляду є тим чинником, який утворює його життєстійкість та популярність.

Найбільше надбання неолібералізму – здатність його ідеологів ефективно реагувати на виклики часу, висуваючи альтернативні проекти суспільного розвитку. Та, як показує дійсність, і тут є певні прорахунки і недоліки. За останні роки у світовій економічній науці широкого розповсюдження і навіть домінування набули ряд не безсумнівних догматів і міфів ліберальної економічної доктрини. До їх числа можна віднести наступні положення, що трактуються як абсолютні істини:

- догма щодо можливості, доцільності та ефективності механізму саморегуляції ринкової економіки;
- теза щодо необхідності обмеження державного втручання в процеси функціонування економічної системи;
- положення про те, що конкуренція спрямовує економічну систему до встановлення рівноваги (насправді вона за самою своєю глибинною сутністю постійно порушує рівновагу);
- розгляд фритредерства в якості найбільш сприйнятливої та ефективної політики для всіх без виключення країн, незалежно від наявної в них конкретної соціально-економічної ситуації та рівня їх економічного розвитку тощо.

Перелік догматів сучасного неолібералізму можна було б ще довго продовжувати і конкретизувати. Можливо культивування теоретичних і неврахування практичних принципів і призвели до виникнення сучасної широкомасштабної світової економічної кризи та перманентної економічної кризи в Україні в останнє двадцятиліття. І як зазначає Олексій Толкачов: “Необхідно усвідомити, що криза вже ставить жирну крапку в неоліберальному розвитку людства... Теперішня системна криза, яка охопила світ, є не просто звичайною періодичною кризою капіталістичної системи. Вона носить цивілізаційний характер і є результатом вад та недоліків неолібералізму як такого” [5].

Крах існуючої неоліберальної моделі вимушені сьогодні визнати навіть найбільш яскраві адепти ліберальних теорій та найбільші “акули” сучасного капіталу. Зокрема, у виступі на щорічному всесвітньому форумі в Давосі його засновник Клаус Шваб константував: “Можна з абсолютною впевненістю сказати, що капіталістична система в її нинішній формі абсолютно не вписується в модель сучасного світу... Капіталізм в його нинішній формі вже не відповідає світу навкруг нас” [6].

Обрання саме неоліберальної стратегії модернізаційних перетворень з наголосом на необхідності розвитку базових інституцій соціальної держави може стати тим прогресивним шляхом суспільно-політичного поступу, якого потребують пострадянські країни. Лише за цих умов у суспільствах перехідного типу формуватимуться базові механізми переростання модернізаційних процесів у постмодернізаційні, а значить – і Україна матиме змогу органічно увійти до політичного, ідеологічного, економічного, технологічного та соціокультурного середовища постіндустріальної цивілізації.

Список використаних джерел

1. Денисенко М. П. Глобальна велика депресія – криза неоліберальної системи господарювання [Текст] / М. П. Денисенко // Економіка та держава. – 2009. – № 1. – С. 6-8.
2. Д. В. Вітер. Неоліберальна модель економіки в умовах глобалізації / Д. В. Вітер // Митна безпека. – 2011. – № 1-2. – С. 164-169.

3. Валлерстайн И. После либерализма / Пер. с англ. М. М. Гурвица, П. М. Кудюкина, Л. В. Фёденко, под ред. Б. Ю. Кагарлицкого. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 256 с.
4. Топішко І.І. Економічна криза як відображення кризи економічної теорії та економічної політики / Топішко І.І. // Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. – Острогор – 2012. Вип. 20. – С. 31-35.
5. Олексій Толкачев. Кінець неоліберального світу // День. – 9.10. 2009. № 181. 9. Цит. по: Еженедельник 2000, 3.02.012.
6. Цит. по: Еженедельник 2000, 3.02.012.
7. Колодко Гжегож В. Мир в движении / пер. с пол. Ю. Чайникова. – М.: Магистр, 2009.
8. Іво Полулях. Світова фінансова криза: причини і перебіг. / Іво Полулях. // Листи до приятелів. Журнал думки і чину. – 2010.

Анотация. В статье уделено внимание современным позициям неолиберализма и некоторым основным причинам, подтверждающим кризис неолиберальной системы хозяйствования.
Ключевые слова: неолиберализм, государственное вмешательство, „ипотечный” кризис, финансовый кризис.

Annotation: The main purpose of this article is to research modern position of neoliberalism, and some basic reasons, that have confirmed crisis of neoliberal economic system.

Keywords: neoliberalism, government intervention, „mortgage” crisis financial crisis.

УДК 331.103

В.Ю. Лисак, кандидат економічних наук, старший викладач КПНУ імені Івана Огієнка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

У сучасних постіндустріальних умовах розвитку економіки України перед багатьма підприємствами гостро постала проблема обмеженості виробничих ресурсів, – отже, вони у своїй виробничій діяльності змушені їх ощадливо використовувати.

Ключові слова: результативність, ефект, ефективність, капітал, активи, оцінювання людського капіталу, комплексна оцінка, здібності, кваліфікація, мотивація персоналу.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В економічній літературі використовується велика розмаїтість підходів і методів щодо оцінки результативності та ефективності використання персоналу підприємств, але не існує єдиної загальноприйнятої методики оцінювання, що спонукає до проведення більш глибоких досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Методологічні засади оцінювання ефективності та результативності діяльності персоналу підприємств закладені в наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених: Е. Бем-Баверка, Дж. Кендріка, К. Маркса, В. Петті, Д. Рикардо, А. Сміта, Л. Туроу, Ю. Фіша, І. Фішера, Т. Шульца, В. Антонюк, Д. Богині, О. Бородіна, О. Грішнова, С. Климко, А. Короковського, Л. Михайлова, Г.В. Осовської, Л.І. Федулова, В. Пригода, А.Г. Поршнева

Постановка проблеми. Метою дослідження є аналіз і систематизація існуючих методичних підходів щодо оцінювання результативності та ефективності роботи підприємств та їх удосконалення на основі інтегральної бальної оцінки людського капіталу підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тенденції розвитку ринкових відносин в Україні сприяють формуванню інноваційних поглядів щодо управління персоналом підприємства. У сучасних умовах постала потреба розробки дієвої системи управління персоналом, яка сприятиме підвищенню й ефективності його використання.